

АНА ФРАНК

историја за садашњост

Ана Франк

„Необично је да неко као ја пише дневник; не само зато што то нисам никада раније чинила већ и зато што ми изгледа да нити ће мене саму, нити икога другог касније интересовати тајне срца тринаестогодишње ученице.“

За свој тринаести рођендан, Ана Франк је добила дневник. Само неколико седмица после њен живот ће се потпуно променити одласком у склониште. Преко две године бележиће у дневник своје мисли, осећања и искуства. Није могла да зна да ће у будућности њен дневник читати милиони људи широм света.

Венчање Ааниних родитеља, 12. мај 1925.

1

Аанин отац (лево) и стриц Роберт као немачки официри за време Првог светског рата (1914 – 1918.)

Аанина бака као болничарка у војној болници за време Првог светског рата

3

„Ја сам се родила 12. јуна 1929.“

Ана Франк

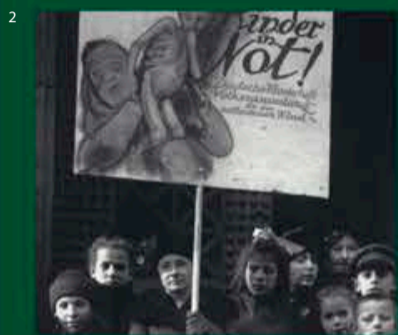
„Мој отац, најдивнији отац на свету, оженио се мојом мајком када му је било 36, а њој 25 година. Моја сестра Марго рођена је у Франкфурту на Мајни, у Немачкој 1926. године. Ја сам се родила 12. јуна 1929.“

Ана Франк је друга кћи Отоа Франка и Едит Франк-Холандер. Породице Франк и Холандер генерацијама су живе у Немачкој. Франкови су либерални Јевреји. Осећају се повезано с јеврејском религијом, али нису строги верници. Године 1930, око један посто становништва Немачке, више од пола милиона људи, чинили су Јевреји.

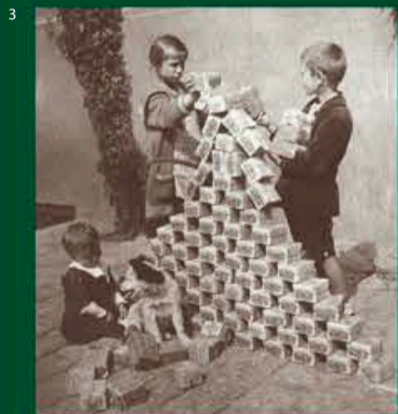

Демонстрације против Версајског споразума испред Рајхстага у Берлину 1932. године

1

Прикупљање новца за сиромашну децу у Берлину, 1920.

Деца се играју гомилом безвредних новчаница, 1923.

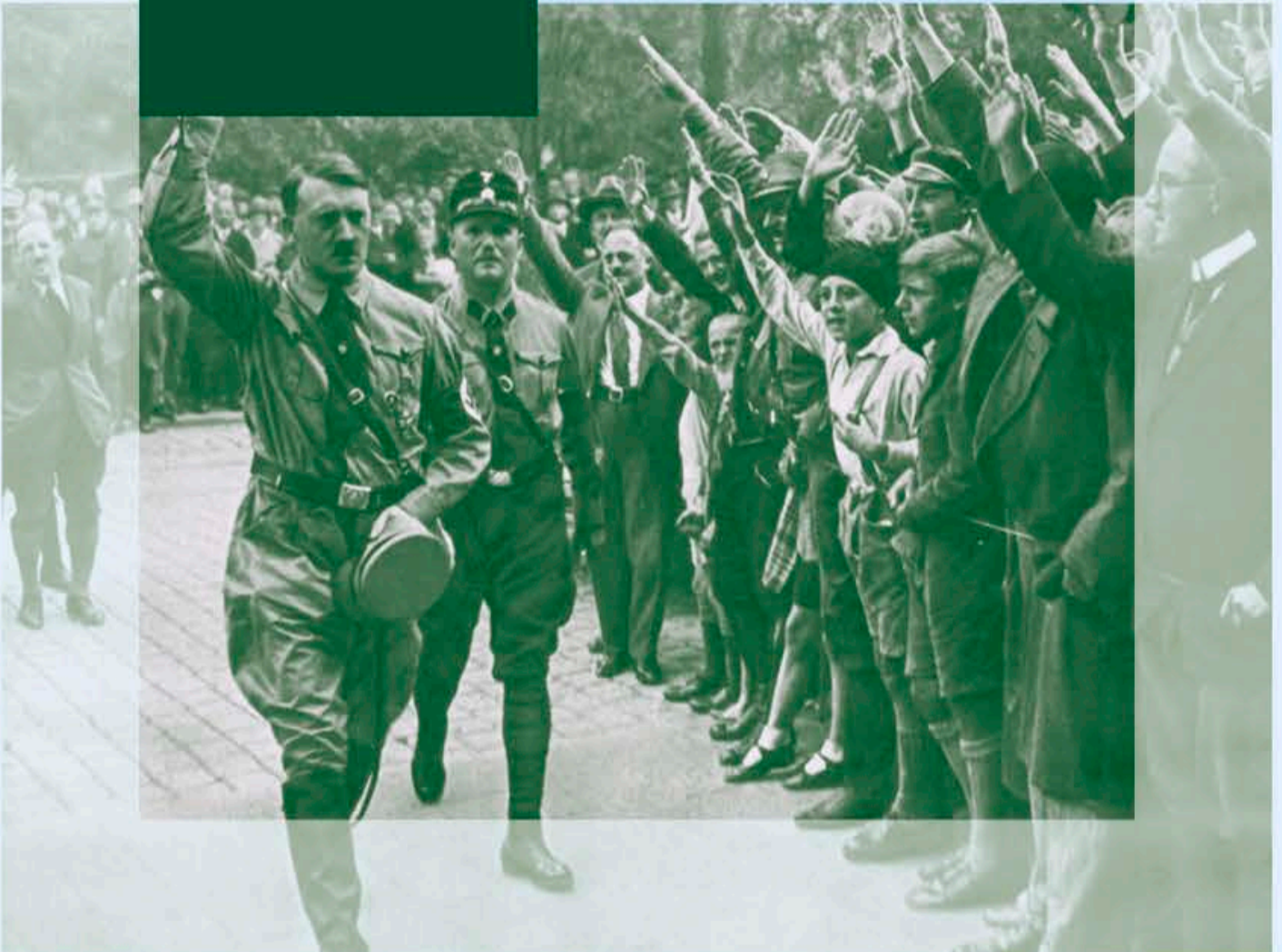
Хитлер на дан годишњег окупљања странке у Нирнбергу, 1927. Поновно изјављује да су Јевреји криви за немачке проблеме.

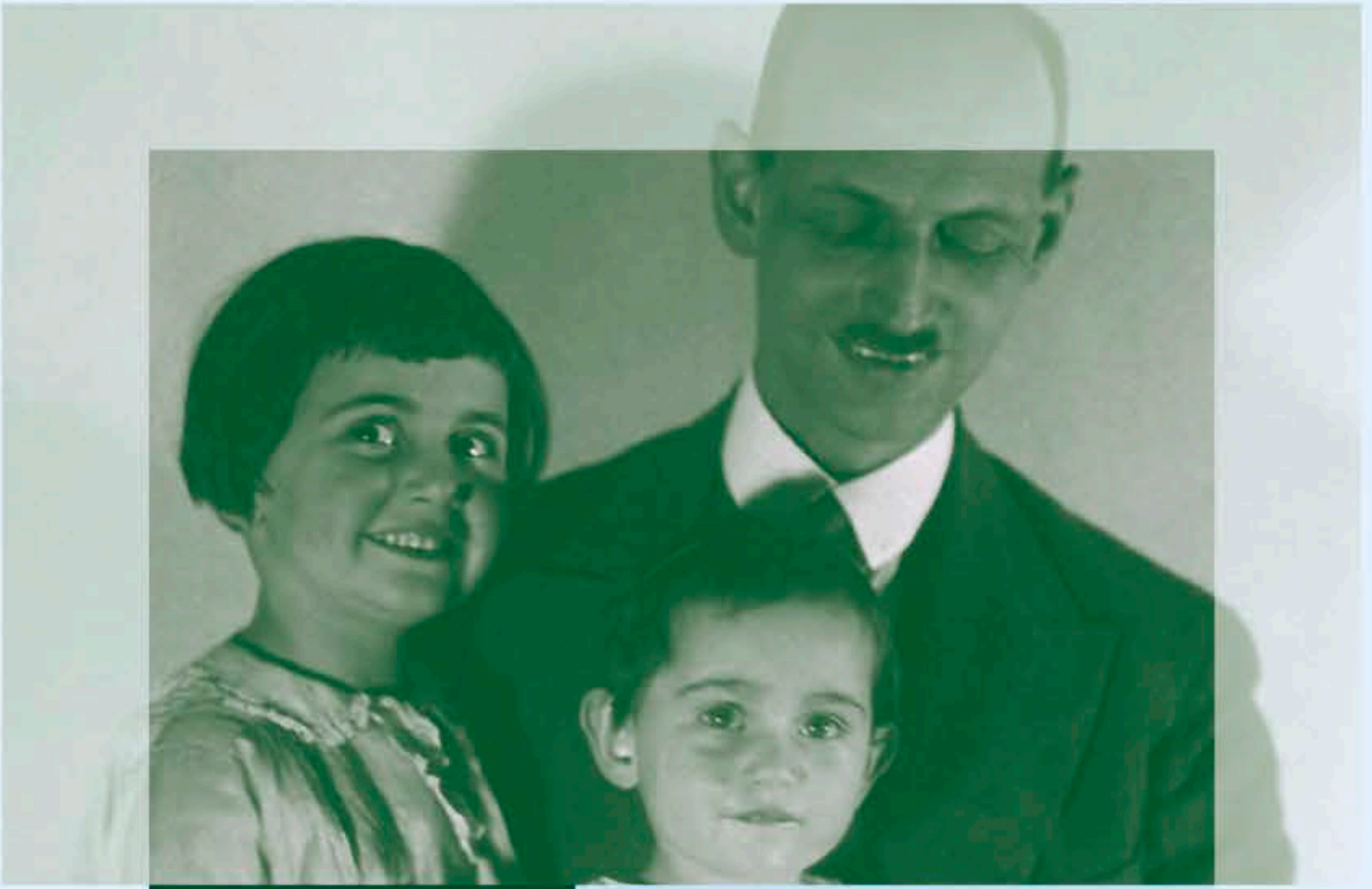
5

Криза у Немачкој

Први светски рат завршава се 1918. поразом Немачке. Немачкој је Версајским споразумом наметнуто плаћање огромне ратне одштете. Милиони људи остају без посла и западају у тешко сиромаштво. Инфлација је ван контроле: крајем 1923. новац је потпуно безвредан. Већина Немаца је огорчена. Године 1929. свет улази у економску кризу што посебно тешко погађа Немачку. НСДРП (Национална социјалистичка немачка радничка партија), мала политичка странка екстремних националиста под вођством Адолфа Хитлера, за све светске и немачке проблеме криви Јевреје. Хитлер тврди да има решење за проблеме незапослености и сиромаштва.

Хитлер привлачи све више следбеника. Године 1930, 18,3 посто Немаца гласало је за нацистичку странку (НСДАП).

Ана и Марго с оцем, 1930.

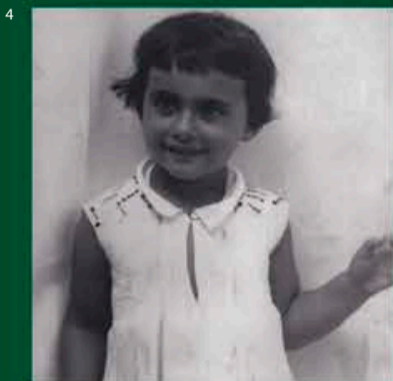
1

У октобру 1933. Ана и Марго бораве код баке Холандер у Ахену у Немачкој, близу границе са Холандијом.

Ана, јул 1933.

Марго Франк, 1929. Имала је три године када је рођена њена сестра Ана.

4

„У Франкфурту сам живела до четврте године.“

Ото Франк

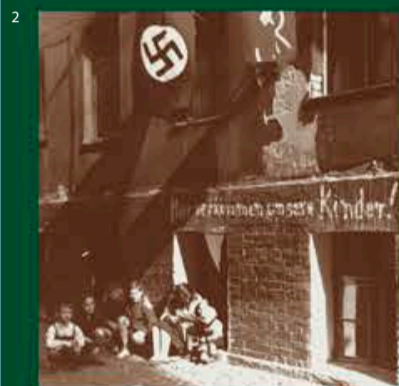
„Већ 1932. групе ‘смеђекошуљаша’ (паравојни одреди НСДП) марширале су певајући: ‘Кад јеврејска крв истрцне под ножем...’ Сместа сам о томе разговарао са супругом: ‘Како можемо да одемо одавде?’“

Ото и Едит Франк били су дубоко забринути за будућност. Нацистичка снага и бруталност су расле. Осим тога, економска криза је довела до тога да је стање у банци у којој је Ото радио постајало све горе. Ото и Едит су желели да оду и питали су се постоји ли нека друга земља у којој би могли започети нови живот. Марго и Ана нису знале ништа о бригама својих родитеља.

1

„Хитлер: Наша последња нада“
НСНРП изборни постер, 1932.

Сиромашни берлински квартал 1932. Комунисти и националсоцијалисти живе у истој улици. На зиду је написано: „Наша деца овде скапавају!“

На овој фотографији из 1932. Хитлер је окружен одушевљеним обожавацима.

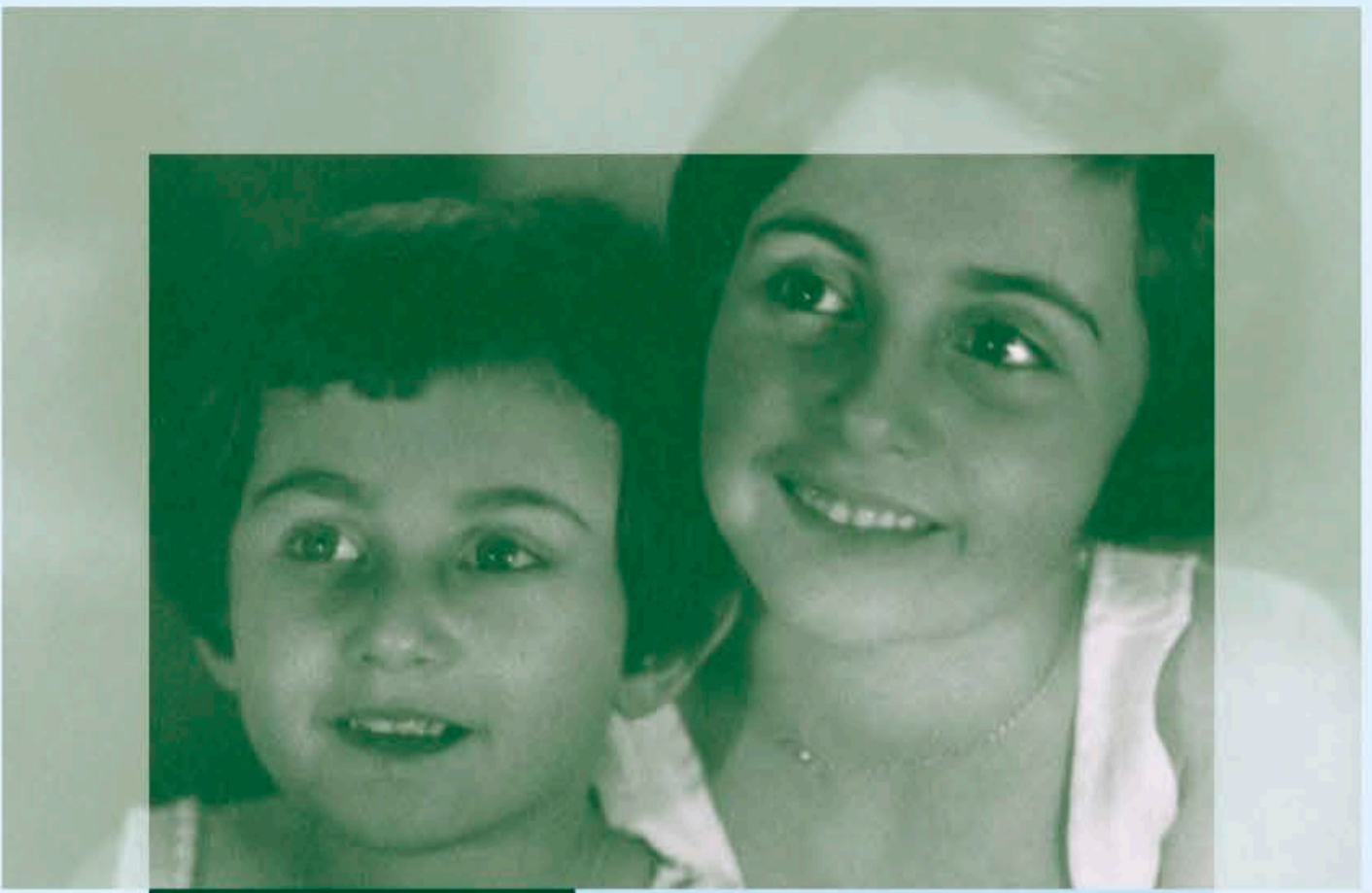

1932. нацисти још увек имају много противника. Ово су анти-НСНРП демонстрације.

5

Незапослени пред бироом за запошљавање у Хановеру. На ограда пише: „Гласај за Хитлера“.

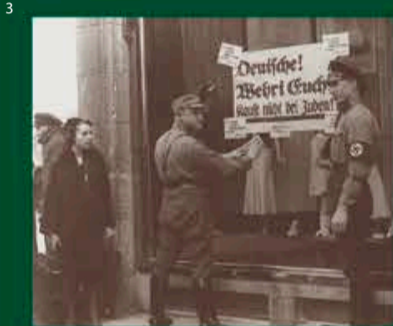

1

Док Ото врши припреме за одлазак у емиграцију, Ана и Марго бораве с мајком у кући баке Холандер (Едитине мајке) у Ахену.

2
Адолф Хитлер постаје канцелар 30. Јануара 1933.

3
Међународни медији опширно извештавају о насиљу нациста над Јеврејима, али нацисти тврде да је то само јеврејска пропаганда. Од 1. априла 1933. бојкотирају јеврејске адвокате, лекаре, њихове продавнице и робне куће.

4
Ана, Едит и Марго Франк, 10. марта 1933. Робна кућа „Тиц“ у Франкфурту имала је фотографски аутомат у ком је истовремено било могуће фотографисати се и измерити тежину.

„... СВЕТ ОКО МЕНЕ се рушио.“

Ото Франк
„... свет око мене се рушио. Морао сам да се суочим са последицама, и премда ме је то дубоко повредило, схватио сам да Немачка није цео свет и заувек сам је напустио.“

30. јануара 1933. Хитлер постаје немачки канцелар. Нова власт убрзо показује своје стварне намере. Уведени су први антијеврејски закони и прогон Јевреја у Немачкој стварно започиње.

За Отоа Франка је дошло време да напусти Немачку. Покушава наћи посао у Холандији у којој има пословне везе. У тој потрази успева и породица Франк емигрира у Амстердам.

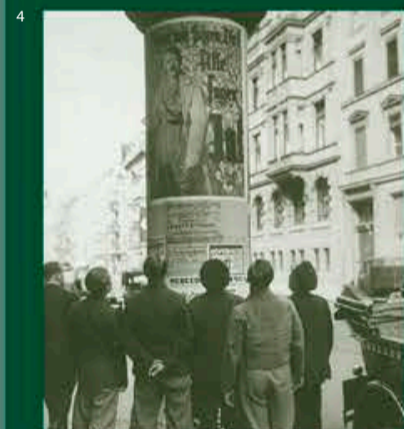
Чланови НСНРП-а пуни жара марширају Берлином, 1933.

23. марта 1933. Парламент изгласава одлуку према којој Хитлер може доносити одлуке и без сагласности Парламента. Само социјалдемократи, они који још увек нису ухапшени или још увек нису побегли, гласају против. Комунистичка партија већ је стављена ван закона.

Јавно спаљивање књига у мају 1933. Аутори, многи међу њима Јевреји, означени су као „не-немачки“.

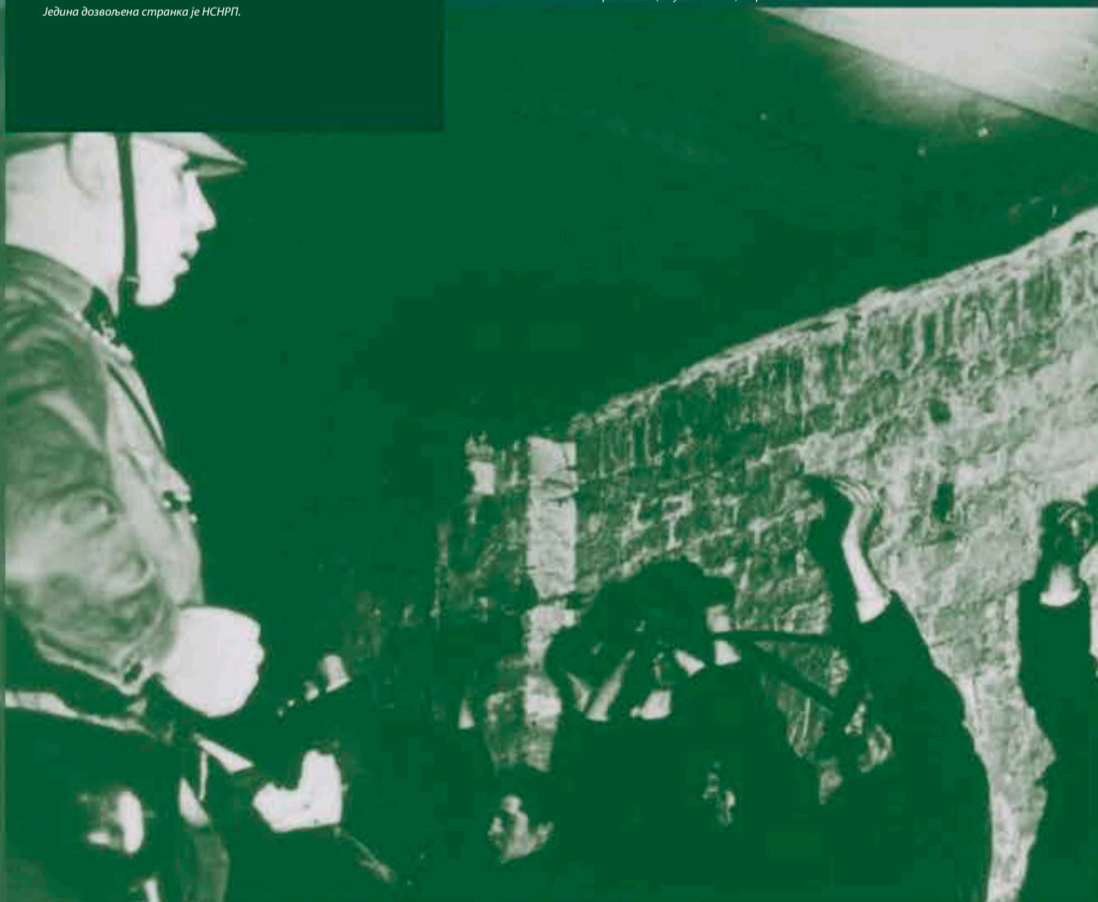

„Фиреру, ми те следимо! Сви кажемо ДА!“
Средином 1933. све политичке партије су забрањене.
Једина дозвољена странка је НСНРП.

Диктатура

НСНРП не терорише само Јевреје, већ и своје политичке противнике. Посебно прогоне комунисте и социјалдемократе и затварају их у концентрационе логоре. Одређени видови уметности – књижевности и музике су забрањени, а књиге се спаљују на улицама. Многи уметници и научници беже из земље. Демократија је укинута. Јевреји запослени у јавним службама и професори су отпуштени.

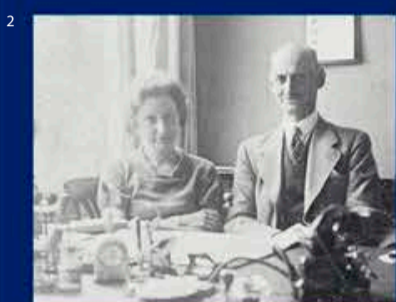
Политички противници су опкољени, март 1933.

Ана у школи, 1935.

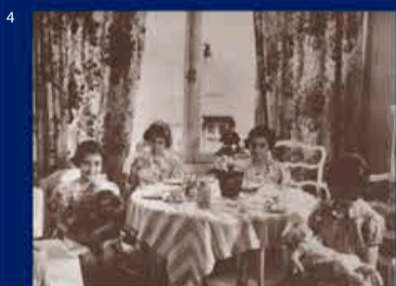
1

Ото Франк и његова секретарица, Мип Гис, која је за њега почела радити 1933. године.

Ана са пријатељицама Евом Галдберг (лева) и Саном Ледерман (у средини) на тргу Мервед у Амстердаму, 1936.

Марго и Ана с пријатељицама Елен Вајнбергер (друга с лева) и Габриел Кан (десно). Фотографисано у дому породице Кан у Амстердаму, 1934.

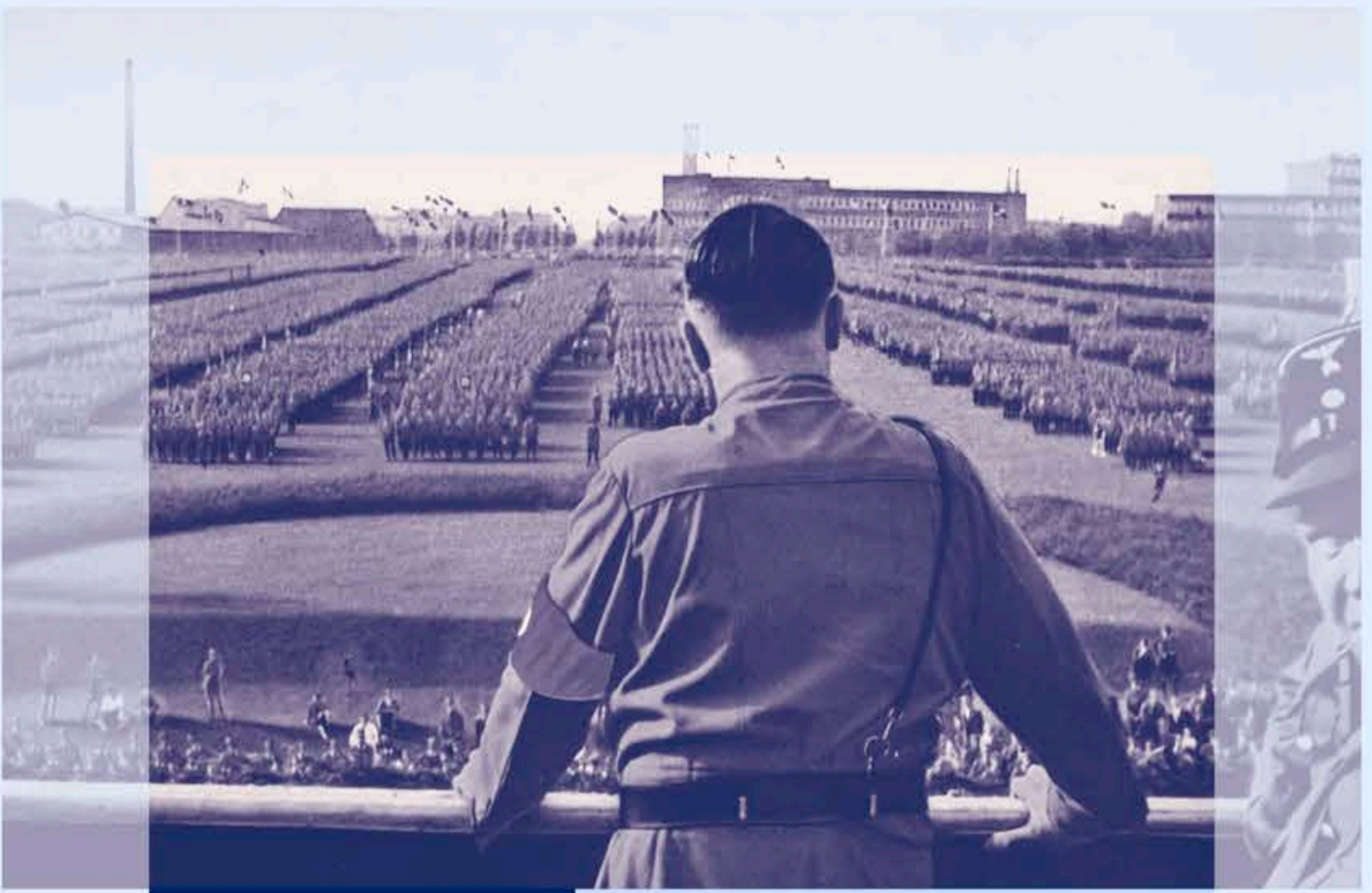
4

„У Холандији.“

Ана Франк

„Зато што смо Јевреји, емигрирали смо у Холандију 1933, где је мој отац постао директор Холандске компаније Опекта, која производи састојке потребне у производњи џема.“

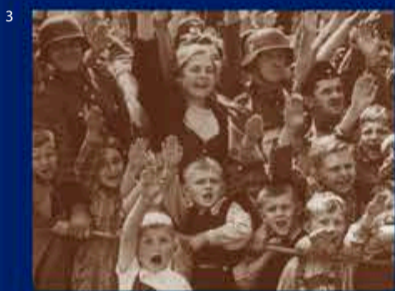
Ото Франк шири свој посао продајући „опекту“, додаток који се користи за згушњавање џема (пектин). Породица Франк уселјава се у кућу на тргу Мервед, у новоизграђеном делу Амстердама. Све више и више избеглица из Немачке досељава се у комшилук. Ана и Марго се уписују у школу и брзо уче холандски.

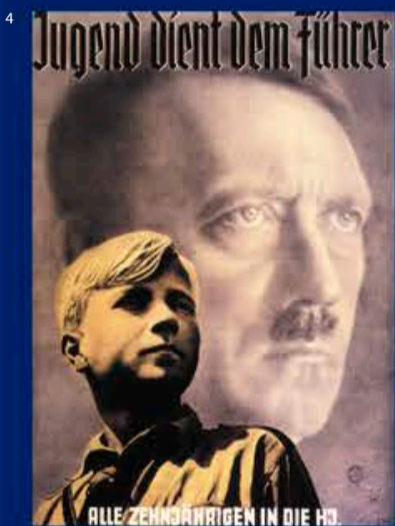
Строго организовани масовни скупови остављају снажан утисак.

Незапослени се шаљу на изградњу аутопутева, владиних зграда и јавних пројеката. Хитлер почиње и с изградњом војне индустрије и стварањем огромне армије. Незапосленост нагло опада.

Млади и стари су подједнако пуни одушевљења за нацисте.

„Омладина служи Вођи.“
„Сви десетогодишњаци у Хитлерову Омладину“

Нацификација Немачке

„Ред и закон“ се враћају у Немачку и привреда је у успону. Нацисти преузимају контролу над васпитањем и образовањем омладине, с намером да од њих направе „добре нацисте“. Медији (радио, новине и филм) одражавају само нацистичку идеологију. Одушевљење Хитлером и његовом странком је огромно. Има и нешто противника, али већина ћути у страху од насиља и хапшења. Уводе се разне антијеврејске мере. Отпора је мало.

Нацисти желе потпуну контролу над васпитањем омладине. Васпитање дечака поприма милитаристичка обележја, а девојчице се припремају за улогу домаћица и мајки.

Ана с њеним пријатељицама у песку, 1937. Хана је лево, Сана десно.

1

3

Ана у летњем кампу за градску децу у Ларену близу Амстердама 1937.

4

Много је јеврејске деце у Анином разреду, већина их је из Немачке.

„Ено иду Ана, Хана и Сана.“

Ана Франк

„Ханели и Сане су биле моје две најбоље пријатељице. Кад би нас људи видели заједно, говорили би, 'Ено иду Ана, Хана и Сана'.“

Хана Гослар и Сана Ледерман су Јеврејке и обе су дошле из Берлина. Река избеглица наставља да расте, а све више и више људи који су напустили Немачку насељава се у Анином комшилуку. Готово половина деце у Анином разреду су Јевреји.

1

Нацисти верују да се људи могу поделити на 'расе' и да је њихова, 'аријевска раса', супериорна. Овде, дете прегледају, мере ради утврђивања 'расних обележја'.

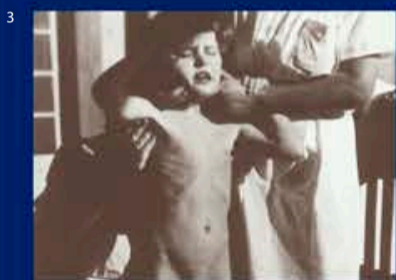
Ученицима се тумаче лекције из „Студије о расама“

Расни закони

Године 1935. уводе се „расни закони“. Само Немци тзв. „немачке крви“ од сад могу бити пуноправни грађани. Свима осталима права су умањена.

Хитлеров идеал је „расно чист“ немачки народ. Према његовом гледишту, немачка „аријевска раса“ супериорна је у односу на све остале. Нацисти не сматрају Јевреје само инфериорнима, већ и опаснима. Стајали су иза обмане да су Јевреји укључени у међународну заверу с циљем уништења тзв. „аријевске расе“.

Јевреји се суочавају са све већим ограничењима која имају само једну сврху: одвајање Јевреја од нејеврејске популације.

Хитлер је наредио да се елиминишу хендикепирани како би се спречило „слабљене расе“. Око 80 000 немоћних је убијено, ова девојчица је једна од њих.

Нацисти су и људе црне коже сматрали „инфериорнима“. Око 20 000 црнаца је 1930-тих живело у Немачкој. Године 1937, 385-оро црначке деце у тајности је стерилизовано.

5

Тридесет деветоро ромске деце (Цигани) доведено је у „Сент Јозефсфлиз“ клинику у немачком граду Мупфингену ради тзв. „расних проучавања“. Године 1944. деца су послата у Аушвиц где их је већина угушена у гасним коморама, док су остали подвргнути медицинским експериментима. Преживело их је само четворо.

Ана (друга с лева) у Вонделпарку у Амстердаму, зима 1940/41. Клизање на леђу било је њена велика страст. Ово је једина сачувана фотографија Ане на клизању.

Бака Холандер долази у Амстердам у марту 1939. да живи с породицом Франк. Умире 1942.

Петер ван Пелс (у средини) 1936. са јеврејским извиђачима у Оснабрику у Немачкој.

Фриц Пфефер са својом нејеврејском вереницом Шарлот Калета. Бракови између Јевреја и нејевреја били су законом забрањени у Немачкој од 1935. Не могу се венчати ни у Холандији која поштује немачки закон.

„Наши животи су били испуњени зебњом...“

Ана Франк

„Наши животи су били испуњени зебњом, будући да је наша родбина у Немачкој трпела под антијеврејским законима. После погрома 1938, моја два ујака побегла су из Немачке и нашла уточиште у Северној Америци. Моја стара бака дошла је код нас. Имала је тада 73 године.“

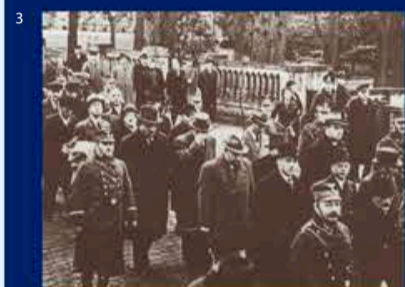
Ото и Едит Франк сусрећу друге избеглице из Немачке. Међу њима су Херман и Аугусте ван Пелс, њихов син Петер, затим Фриц Пфефер који ће се касније скривати заједно с породицом Франк. Породица Ван Пелс избегла је из Оснабрика 1937. Херман ван Пелс постао је пословни партнер Отоа Франка. Као и Анини ујаци, Фриц Пфефер избегао је из Немачке после Кристалне ноћи.

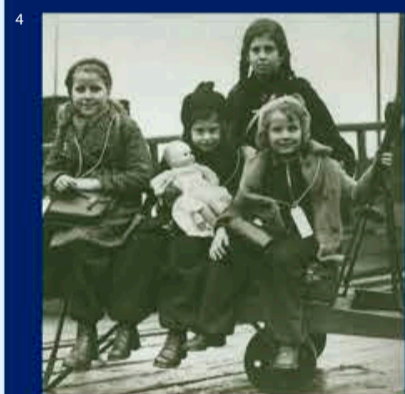
1 *Јеврејске избеглице укрцавају се на „Светог Луиса“ у антверпенској луци, Белгија, 17. јун 1939.*

2 *Пролазници у Потсдамер улици у Берлину уз опустошену продавницу ујутро 10. новембра 1938. Израз Кристална ноћ односи се на разбијена стакла излога која су прекрила улице.*

3 *Јевреји у Олденбургу, Немачка, ухапшени после Кристалне ноћи.*

4 *Јеврејска деца избеглице стижу у Британију, децембар 1938. Деци се још понекад дозвољава улазак у земљу. Многа од њих више никад неће видети своје родитеље.*

Почиње прогон Јевреја

У ноћи између 9. и 10. новембра 1938. (тзв. Кристална ноћ) нацисти су организовали низ напада на Јевреје. У само једној ноћи насиља уништено је 177 синагога, 7500 продавница је поразбијано, а 236 Јевреја убијено. Око 30 000 их је ухапшено и послато у концентрационе логоре. Тек сад постају очите праве размере опасности и многи Јевреји одлучују напустити Немачку, али све више и више држава затвара своје границе избеглицима.

5 *Франкфуртска синагога у пламену за време Кристалне ноћи, 9. на 10. новембар 1938.*

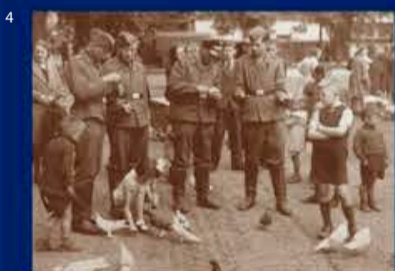
У септембру 1939. избио је Други светски рат

У Пољској је, иза борбених линија, сместа започео терор над Јеврејима. Они на улицама бивају јавно понижавани и пребјивани. Окупационе снаге проводе програме у којима су убијене хиљаде Јевреја.

Долазак немачке армије у Амстердам; у близини је зграда у којој се налази канцеларија Отоа Франка, 16. маја 1940.

Од самог почетка нацисти покушавају придобити Холанђане за своју идеологију. Само мали део популације активно сарађује с окупатором.

Рат!

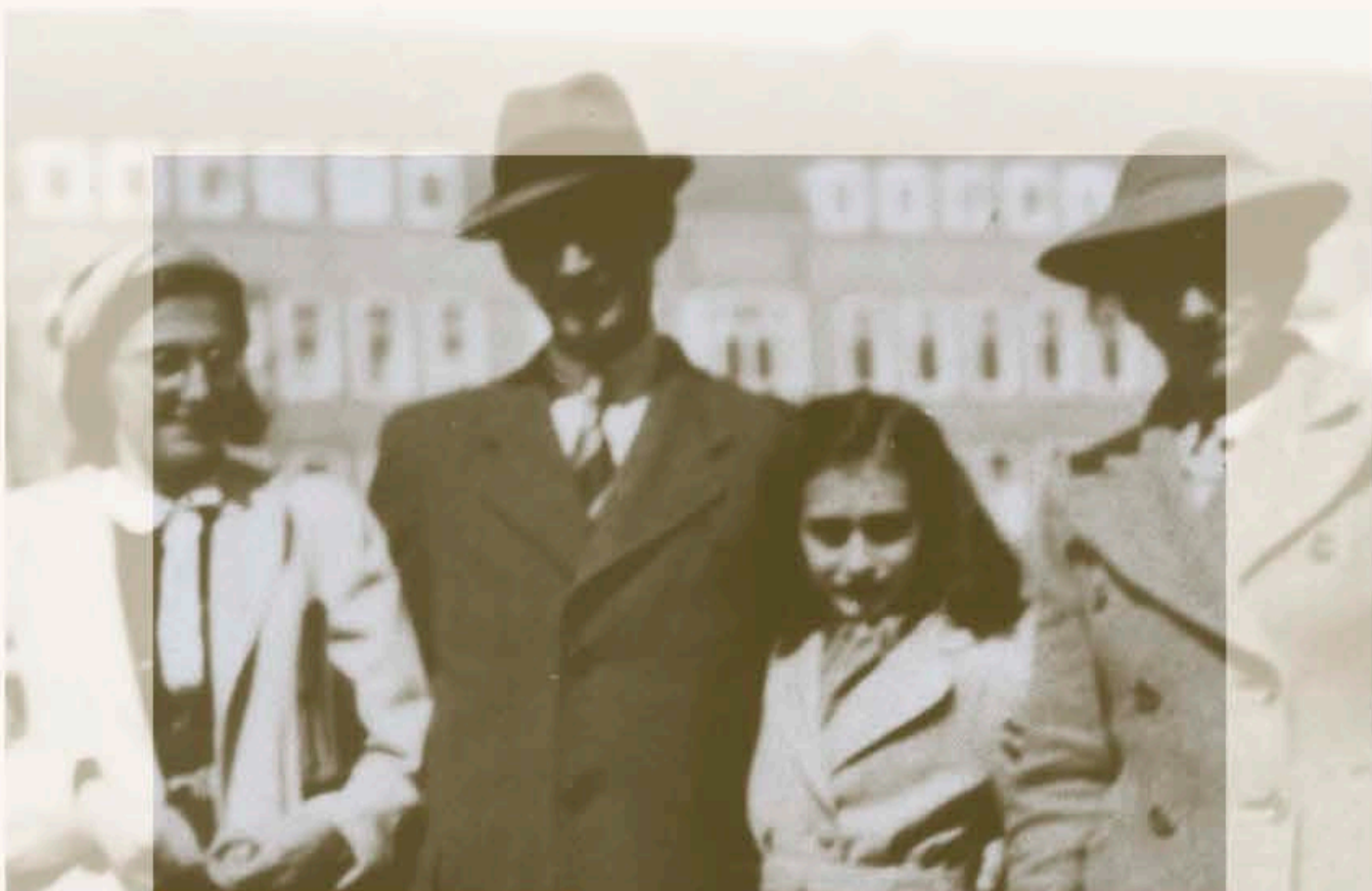
Првог септембра 1939. немачка војска је извршила инвазију на Пољску. Војска је очистила огромна подручја како би населили немачке колонисте. Убијени су многи истакнути Пољаци. Мало је вести о страхотама почињеним у Пољској успевало процурити у западну Европу.

У мају 1940. немачка војска окупирала је Холандију, Белгију и Француску. Нејеврејске становнике тих земаља, за разлику од Пољака, нацисти сматрају „истом расом“ и не чине свирепости у оном распону као у Пољској.

Пописивање Јевреја у Холандији почиње одмах прве године окупације.

Варшава, 14. септембра 1939. Пољска деца са страхом гледају према небу док немачки авиони нападају град.

Породица Франк на тргу Мервеј у Амстердаму

1

Ана (трећа с десна), њен отац (трећи с лева) и други саатови на венчању Мил Сантрусциц и Јана Гиса у Амстердаму, 16. јула 1941.

Ова школска фотографија из 1940. приказује Ану, њену учитељицу и две другарице из разреда. С лева на десно: Марта ван ден Берг, учитељица Маргарета Гордон, Ана и Рела Саломон.

Холандски нацисти марширају кроз Јеврејску четврт у Амстердаму. Често провоцирају а затим врше насиље над Јеврејима.

4

„... Започела су страдања Јевреја.“

Ана Франк

„Након маја 1940, добра времена су неповратно
прошла: прво рат, онда капитулација, па
потом долазак Немаца, када су страдања
Јевреја стварно започела.“

Други светски рат избио је неколико месеци после Аниног десетог рођендана. Ото и Едит се надају да ће Холандија остати изван рата, али 10. маја 1940. немачка војска улази у Холандију. Нацисти убрзо почињу поступак пописивања Јевреја и нејевреја. Годину дана после, окупаторима су позната имена и адресе већине Јевреја у Холандији.

1

У Немачкој, као и на већини окупираних територија, Јевреји морају носити жуту звезду.

2

Први отворени сукоб између окупационих снага и холандског становништва догодио се у фебруару 1941, након што је 427 мушкараца, Јевреја, покупљено и депортирано у концентрациони логор Матхаузен. Становници Амстердама и његове околине протестују против прогона Јевреја, али је протест насилно сломљен након два дана.

3

По наредби окупатора, појављују се знакови с поруком „Јеврејима није дозвољено“ и „Јевреји нису добродошли“.

4

У источној Европи специјалне војне јединице (Ајнзацгрупе), имају задатак да елиминишу што више Јевреја, Рома и партизана. У само годину дана убијено је, према проценама, милион мушкараца, жена и деце.

5

У Холандији, од 3. маја 1942, сва јеврејска деца у доби изнад шест година морају носити жуту звезду.

Ана у школи Монтезори у Амстердаму, 1941.

1

Тајни план

У позадини свих антијеврејских мера лежи Хитлеров тајни план: убити свих 11 милиона европских Јевреја. Ту су одлуку детаљно разрадили високо позициониранци нацистички официри на тајном састанку у једној берлинској вили у јануару 1942. на тзв. Ванзејској конференцији.

Јевреји не смеју ни у шта посумњати. Речено им је да ће бити послани у „радне логоре“. У стварности, депортовани су у посебно саграђене логоре смрти од којих се већина налазила у Пољској и који су били нарочито конструисани за брзо и делотворно убијање и спаљивање што је могуће више особа. Масовне депортације у те логоре започињу у лето 1942. Већина тамо отпремљених Јевреја убијена је одмах по доласку. Остали су били присиђавани на ропски рад све до смрти од исцрпљености.

„... Антијеврејски закони низали су се један за другим...“

Ана Франк

„Наша слобода је до крајности ограничена низом антијеврејских прописа: Јевреји морају носити жуту звезду; Јевреји морају предати своје бицикле; Јеврејима се забрањује вожња трамвајима и не смеју возити кола, чак ни властита. Јеврејима је дозвољено да купују само од 15 до 17 часова. Јевреји могу посећивати искључиво јеврејске бербернице и фризере. Јеврејима је забрањено бити на улици у периоду 20-6 часова.“

Јеврејска деца морају ићи у посебне, одвојене школе. Ана и Марго иду у јеврејску гимназију. Будући да Јеврејима није дозвољено да имају сопствени посао, Ото Франк именује Јоханеса Клајмана за директора фабрике, а Ото остаје активан у позадини. Фабрика је добила и ново име, „Гис и сарадници“, према Јану Гису, мужу Мип Гис.

2

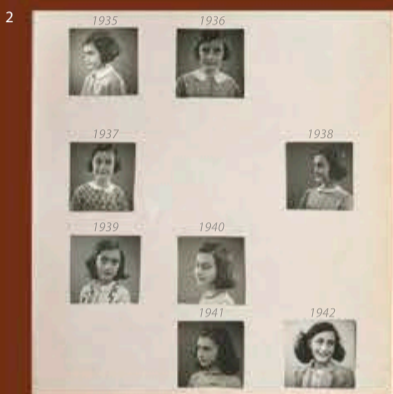
Land	№шт.
A. Аустрија	131.000
Белгија	41.700
Болгарска	370.000
Чехословачка	2.284.000
Данија	400.000
Француска	74.000
Грчка	3.500
Италија	54.000
Јапун	43.000
Латвија	3.000
Литванија	155.000
Мађарска	700.000
Немачка	81.000
Пољска	150.000
Румунија	1.100
B. Балтија	40.000
Данија	330.000
Финска	2.100
Франска	4.000
Италија	50.000
Јапун	200
Кореја	40.000
Латвија	3.000
Литванија	142.000
Мађарска	8.000
Немачка	10.000
Пољска	10.000
Румунија	80.000
Словенија	4.000
Украјина	55.000
Јапун	142.000
Укупно	5.000.000
Украјина	2.594.464
Украјина	466.464
Укупно	11.000.000

На Ванзејској конференцији начињена је процена броја Јевреја у Европи.

1

Анин дневник

Ана Франк 1935 – 1942.

„Надам се да ћу ти све моћи поверити...“

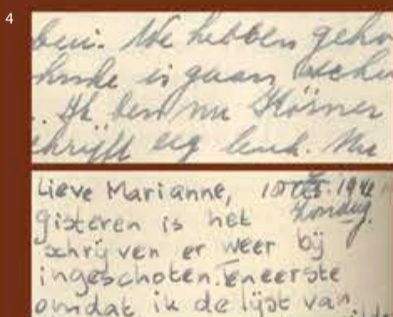
Ана Франк

„Надам се да ћу ти све поверити као никоме до сада и надам се да ћеш ми бити велики извор утехе и подршке.“

Ана је те речи написала на првој страници дневника који је добила за тринаести рођендан, 12. јуна 1942. Писала је дневник у облику писма имагинарној пријатељици Кити, о школи, пријатељима и свом дотадашњем животу. Није ни слутила да ће јој се живот три седмице после у потпуности променити.

Анин дневник. На неке странице је лепила своје фотографије и коментарисала их.

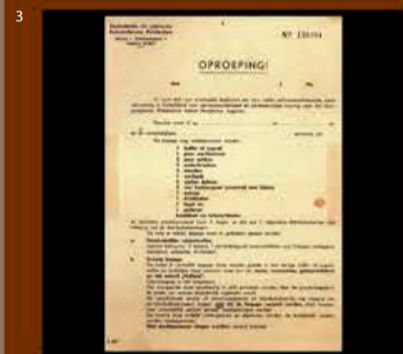
Ана се у дневнику пребацује с једне на другу врсту рукописа. Понекад пише великим, штампаним словима, али често и писаним, повезаним и накошеним.

Марго у јеврејској гимназији, децембар 1941.

Ана, мај 1942. Вероватно њена последња фотографија.

Позив с списком ствари које депортирани мора понети са собом.

Породица Франк одлучила је: већ следећег дана треба се сакрити. Мил Гис и други помагачи долазе те исте вечери како би што је могуће више ствари однели у скровиште.

„Била сам запрепашћена. Позив...”

Ана Франк

„У три сата... огласило се звоно на вратима.

Нисам га чула јер сам била на балкону, излежавала се и читала на сунцу. Тренутак касније, врло узнемирена, Марго се појавила на вратима кухиње. 'Отац је примио позив од СС-а', прошаптала је... Била сам запрепаштена. Позив – сви знају шта то значи. Слике концентрационих логора и затворских самица пролазиле су ми главом.”

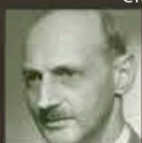
Три недеље након Аниног рођендана, 5. јула 1942, Марго добија позив да се јави властима. „Биће послата у радни логор у Немачку”. Позив не делује као потпуно изненађење Аниним родитељима: још од почетка 1942. Ото Франк врши припреме за скривање у тајном скровишту, делу канцеларијских просторија на Принцеграхту. Само су најповерљивији запослени знали за његове планове. Донесена је одлука да се сместа оде у скровиште.

Зграда на Принцеграхту. Место за скривање „тајно скровиште“, у задњем је делу

2

Станари

Ото Франк

Едит Франк

Марго Франк

Ана Франк

Херман ван Пелс

Аугусте ван Пелс

Петер ван Пелс

Фриц Пфефер

„... идеално место
за скривање.“

Ана Франк

„Анекс је стварно идеално место за скривање.

Иако је зграда накривљена на једну страну и влажна, не бисте могли наћи тако удобно скровиште нигде у целом Амстердаму, можда ни у читавој Холандији.“

Скровиште је празни део пословне зграде Отоа Франка. После се Франковима придружују породица Ван Пелс и Фриц Пфефер. Следеће две године тих осморо људи остаје у тајном боравишту потпуно одсеченом од спољњег света. То је време препуно страха и напетости, али и расправа и убитачне досаде.

Четворо поверљивих сарадника Отоа Франка снабдева осморо људи храном, одећом и књигама.

3

Помагачи

Мип Гис

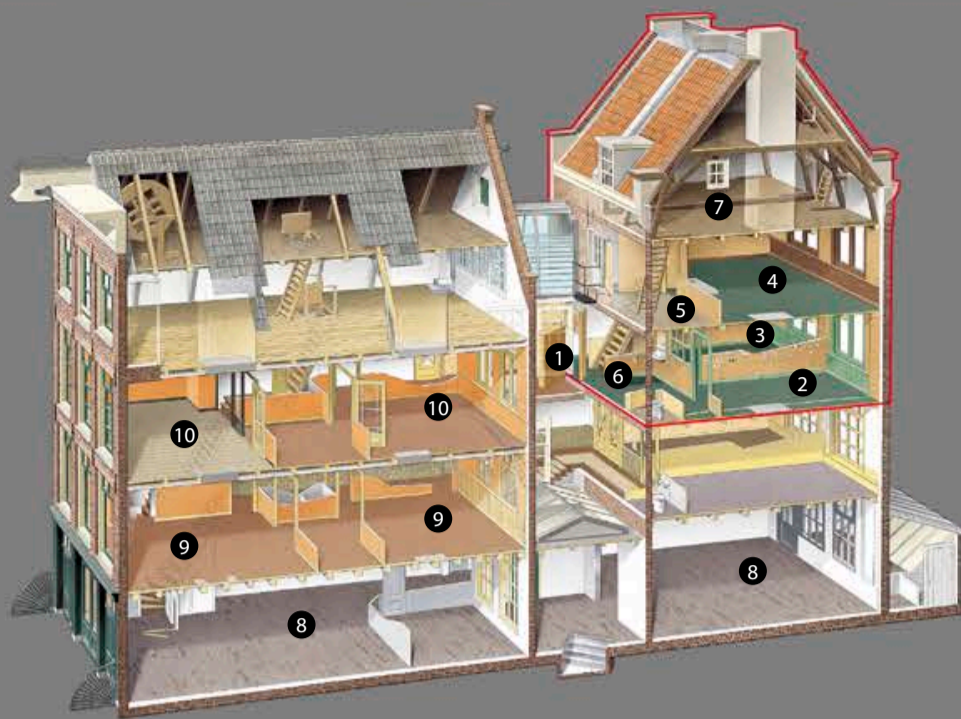
Виктор Куглер

Јоханес Клајман

Беп Воскујл

Зграда на Принценграхту 263. Са задње стране, означено црвеним, је место скривања.

Тајно скровиште

- 1 Ормар за књиге
- 2 Соба Ане и Фриц Пфефера
- 3 Соба Отоа, Едит и Марго
- 4 Соба Хермана и Аугусте ван Пелс, коришћена и као трпезарија
- 5 Соба Петера ван Пелса
- 6 Купаоница и тоалет
- 7 Таванско спремиште

Пословне просторије

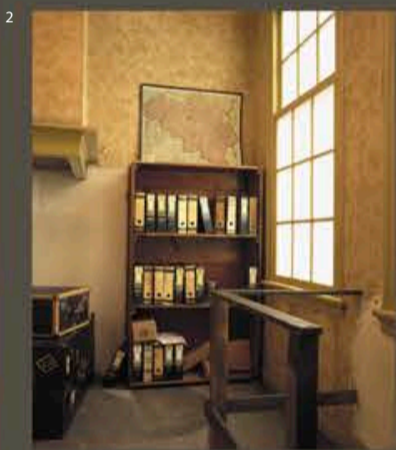
- 8 Продавница
- 9 Канцеларија у којој раде помагачи
- 10 Канцеларијски магацин

„... бојим се да ће наше скровиште открити а нас убити.“

Ана Франк

„Забрана изласка напоље, узнемирава ме више него што могу изразити и бојим се да ће наше скровиште открити, а нас убити.“

Дању, док се у згради радило, станари су морали бити врло тихи. Запослени у фирми нису знали за њих. Пошто је одводна цев тоалета пролазила уз радњу, требало га је користити што је могуће мање. Сви су прозори били затамњени покривачима како суседи не би могли видети унутрашњост, а врата која су водила у тајно скровиште била су скривена иза покретног ормара с књигама. Током тих дугих и тихих сати, Ана је читала своје школске књиге, играла игре с осталима и писала свој дневник.

Покретни ормар сакривао је улаз.

Соба Ане и Фрица Пфефера. Ана је зидове украсила фотографијама. Пре неколико година, за потребе снимања филма, била је привремено преуређена јер је морала изгледати онако као кад су се у њој скривали.

1 Скоро svakog дана Ана је записивала своје мисли, осећаје и доживљаје. Већ након неколико месеци дневник је био пун. Наставила је писати у бележницу коју јој је дала Бет.

2 Депортација амстердамских Јевреја, лето 1943. Ана је чула да су јој пријатељи и другови из разреда ухапшени. У почетку, помагачи станарима Анекса преносе новости из спољњег света, али после престају.

3 Помагачи настоје да станари не клону духом. Доносе им храну, књиге, новине и часописе. Ани се посебно свиђа часопис „Биоскоп и позориште“.

4 Соба Оттоа, Едит и Марго. Ана обично проводи дане у тој соби, јер је малу собу запосео Фриц Пфефер.

„Сви су одмарширали у смрт.“

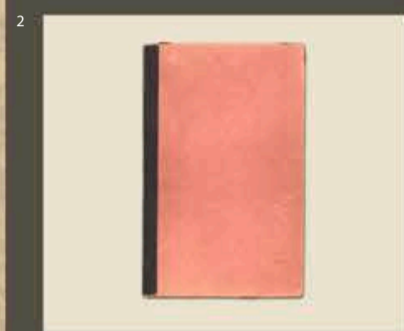
Ана Франк

„Немогуће је избећи њихове канџе осим ако се не сакријеш. Нико није поштеђен. Болесни, стари, деца, новорођенчад и труднице – сви су отишли у смрт.“

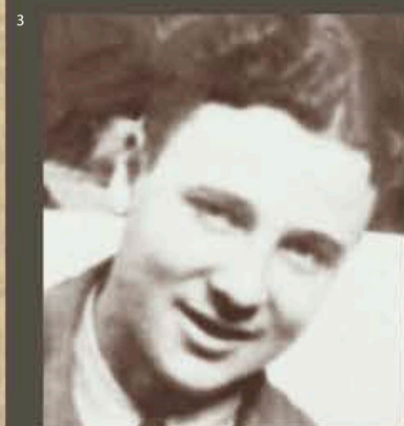
Станари добивају, из спољњег света, вести о прогону Јевреја. Осећају немир и немоћ. На радију слушају о усмрћивању гасом. Ана понекад осећа неподношљив притисак. Често је непослушна и груба према осталима и све чешће намргођена и потиштена. Зна да има много тога о чему с другима не може разговарати. Дневник јој је најбољи пријатељ.

Ана почиње преписивати дневник на листове папира

Ана пише и кратке приче. Понекад их чита осталима.

Ана осећа да се заљубила у Петера ван Пелса

Ана и Петер проводе сате заједно у Петеровој соби

„... хоћу ли икад
постати новинарка
или списатељица?“

Ана Франк
„...хоћу ли икад постати новинарка или
списатељица? Надам се, о како се надам, јер
ми писање омогућава да све забележим, све
своје мисли, идеале и маштарије.“

Ана је у себи открила таленат и љубав према писању. На
Радио Лондону је 28. марта 1944. чула да ће холандска влада
после рата сакупљати дневнике. Одлучила је преписати
дневник у нади да га касније објави као књигу. Чак је
смислила и наслов „Тајно скровиште“.

С вешћу да су се савезници искрцали у Нормандији и да
напредују, нада у ослобођење је расла.

1

Ана често проводи време сама на тавану настојећи да изађе на крај са сопственим осећајима и догађањима у свету око ње.

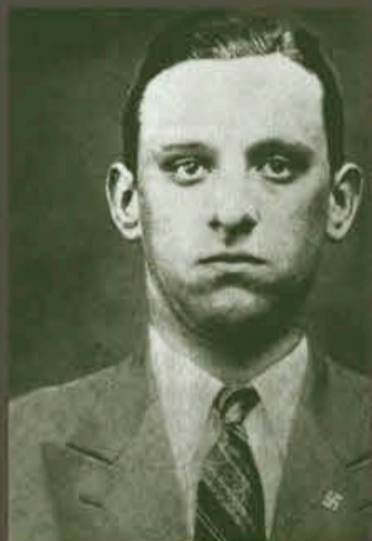
„Чујем како се приближава грмљавина...”

Ана Франк

„Тешко је у временима као што је ово: идеали, снови и наде у нама расту само да би их згњечила страшна стварност. Право је чудо што нисам одустала од свих мојих идеала, делују тако апсурдно и непрактично. Држим их се јер још увек, упркос свему, верујем да су људи у срцу истински добри. Потпуно ми је немогуће градити живот на темељима хаоса, патње и смрти. Видим да се свет полако претвара у пустош. Чујем како се приближава грмљавина која ће једног дана и нас затрти, осећам патњу милиона људи. Па ипак, кад погледам у небо, некако осећам да ће се све изменити на боље, да ће и окрутности доћи крај, да ће се мир и спокој поновно вратити. У међувремену, морам се држати својих идеала. Можда ће доћи дан кад ћу их моћи остварити!”

1. августа 1944. Ана је написала последње речи у свој дневник. Три дана касније, 4. августа 1944, дошао је тренутак којег су се сви ужасавали.

1

Карл Јосеф Силбербауер, СС официр који је командовао хапшењем. Деведесет година после, 1963. године, пронађен је у Бечу где је радио као полицајац. Суспендован је, али је после враћен на посао након што је дао изјаву да не зна ко је био дојављивач. До данашњег дана је остало непознато ко је издао станаре.

Издаја

У петак 4. августа 1944, аутомобил се зауставио пред зградом у Принценграхт улици. Из њега је изашла група наоружаних људи и ушла у кућу. Неко је позвао полицију и рекао да се у њој скривају Јевреји.

Заповедник је Карл Јосеф Силбербауер, аустријски нациста. Остали су холандски полицајци. Станари су остали затечени. Остављено им је толико времена да спакују своје ствари. Силбербауер је зграбио торбу, истресао њен садржај тако да би могао однети отети новац и накит. Листови Аниног дневника пали су на под. Ана и остали су одведени у месни затвор.

Неколико сати касније, Мип Гис и Бел Воскуијл су се вратили и нашли Анине дневнике. Понели су их са собом и Мип их је закључала у фиоци свог писаћег стола.

2

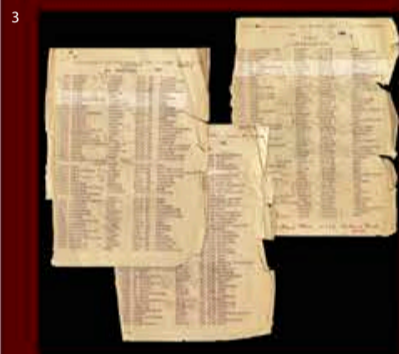
Ана и остали прво су доведени у седиште Гестапоа. Четири дана касније одведени су возом у транзитни логор Вестерборк у холандској покрајини Дренте.

1 Скоро сви Јевреји ухваћени у Холандији прво су одвођени у транзитни логор Вестерборк.

2 Лични документ Ане Франк из Вестерборка

3 Воз са 1019 људи напустио је Вестерборк 3. септембра 1944. Листа депортираних још увек постоји. На овој страници су уз Анино име забележена и имена осталих.

4 Транспортни воз напушта Вестерборк.

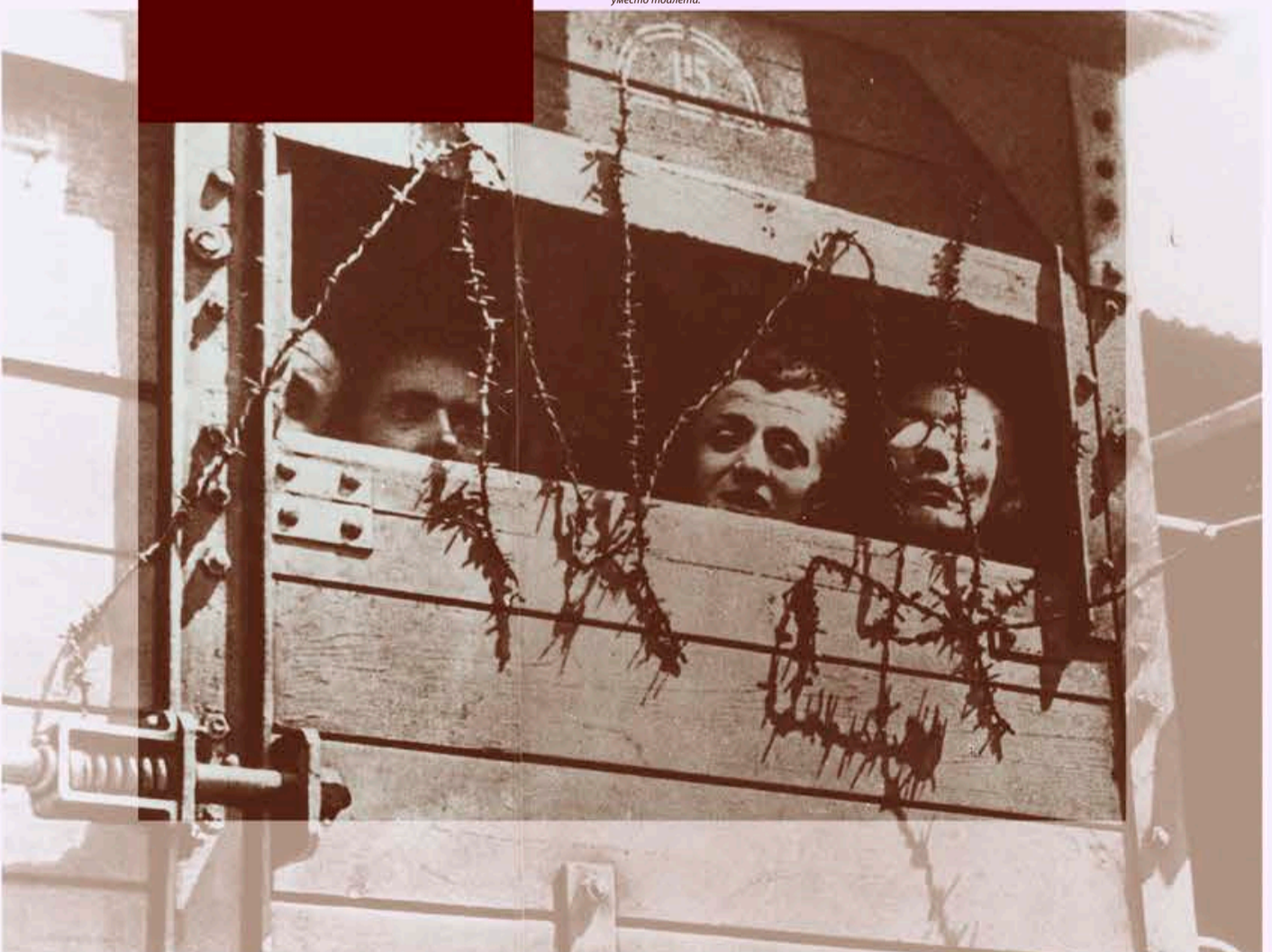
„... ЗНАЛИ СМО ШТА се догађа.“

Ото Франк

„Опет смо заједно. Добили смо мало хране за пут. У својим срцима, наравно, већ смо били прихватили могућност да у Вестерборку нећемо остати до краја. Напослетку, знали смо за депортације у Пољску. Знали смо и шта се догађа у Аушвицу, Треблинки, Мајданеку. Ипак, нису ли Руси већ дубоко у Пољској? Рат је био толико унапредовао да смо могли почети полагаати мало наде у срећу. Док смо се возили према Вестерборку уздали смо се у срећу.“

У Вестерборку су биле задржане хиљаде људи. Смештали су их у посебне казнене блокове јер се нису добровољно одазвали на позиве за депортацију. Били су под посебно строгим третманом и присиљавани на тежак физички рад. Возови натрани Јеврејима редовно су одлазили према истоку. После четири недеље, Ана и остали из Анекса, одвезени су последњим возом који је отишао из Вестерборка у Аушвиц.

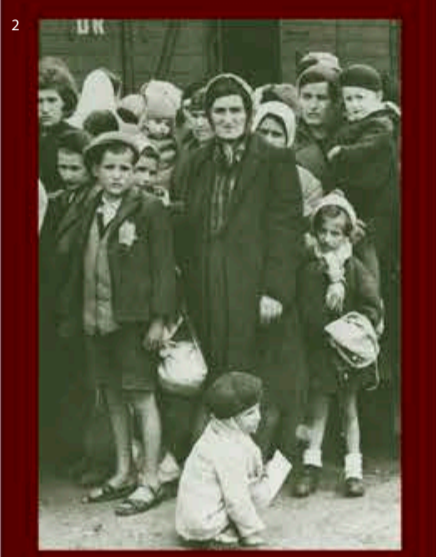
Депортирани су заклањавани у сточне вагоне, око 70 људи нагурано је у сваки вагон. Путовање је трајало три дана, без могућности да се прилегне, без хране и воде и са само једном кантом уместо тоалета.

1

Одмах по доласку у Аушвиц, мушкарци и жене су раздвајани. После тога, нацисти су одвајали оне који ће одмах бити усмрћени гасом и спаљени. Остали су били одвођени на присилни рад.

Мађарски Јевреји, одвојени за гасне коморе, на колосеку Аушвица.

Конзерве са отровним гасом (циклон-Б) који су кориштени у гасним коморама.

4

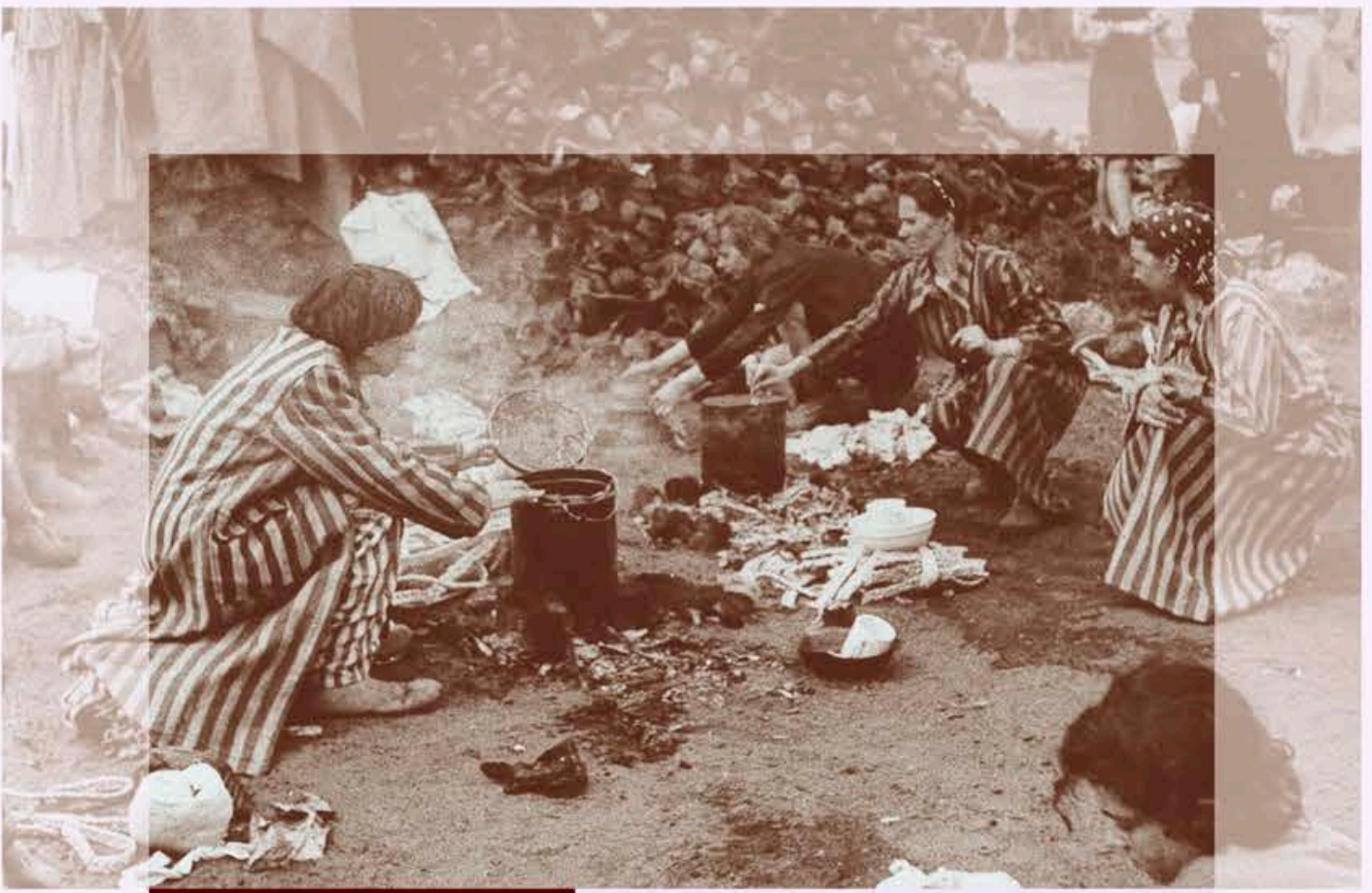
„Не могу више говорити...“

Ото Франк
 „Не могу више говорити о томе како сам се
 осећао кад смо моја породица и ја, стигавши
 на колосек у Аушвицу, насилно одвојени једни
 од других.“

У ноћи 6. септембра, воз је стигао у Аушвиц. Затвореници морају оставити своје ствари у возу. На колосеку, раздвајају мушкарце и жене. Тамо је последњи пут Ото видео Едит, Марго и Ану. Аушвиц је један од логора смрти који су посебно изграђени у сврху убијања. Стари, болесни и деца у доби до 15 година усмрћивани су гасом одмах по доласку. Таква је судбина задесила више од половине људи из Аниног воза. Остали, међу њима станари тајног скровишта, преживели су селекцију и одведени су у радни логор. С напредовањем руске војске, нацисти су почели евакуацију Аушвица. После два месеца Ана и Марго су пребачене у концентрациони логор Берген-Белсен.

Заточеници који нису одмах убијени, имају на руци истетовирани број. Обријали су им главе и дали логорашку одећу.

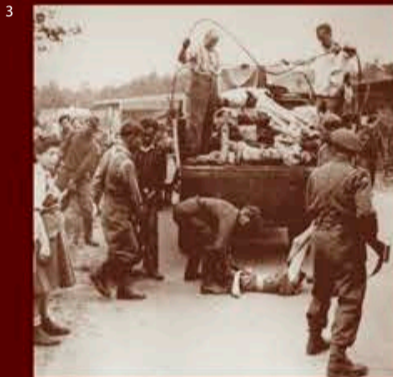

Изгладњивање, хладноћа и болест узели су хиљаде живота у претрпаном концентрационом логору Берген-Белсен

1

После Вестерборка и Аушвица, Ана и Марго стижу на своје крајње одређиште: Берген-Белсен.

Британски војници који су ослободили логор, били су дубоко потресени оним што су затекли. Тела су лежала поседа. Приморали су више логорске чуваре да покопају умрле.

3

„То није била она иста Ана.“

Хана Гослар

„То није била она иста Ана. Била је то једна сломљена девојка... било је ужасно. Одмах је заплакала и рекла ми је: ‘Ја више немам родитеље...’ Увек помислим – да је Ана знала да јој је отац још увек жив, можда би имала више снаге да преживи.“

У Берген-Белсену Ана је срела своју школску пријатељицу Хану Гослар, која се налазила у другом делу логора. Раздвајала их је ограда од бодљикаве жице и сламе и више нису могле видети једна другу. Ана је рекла Хани да она и Марго гладују и да немају топле одеће. Хана је успела преко ограде добацити пакет с нешто одеће и мало хране. Али Марго и Ана више нису имале снаге. Обе су добиле тифус и у марту 1945, у размаку од неколико дана, умрле.

15. априла 1945. Берген-Белсен је ослободила британска армија.

Женска барака непосредно након ослобођења Берген-Белсена.

4

1

2

Ото Франк је једини преживео. Дочекао је да руска армија ослободи Аушвиц 27. јануара 1945.

Едит Франк је умрла од исцрпљености у Аушвицу 6. јануара 1945.

Марго Франк је умрла од тифуса у Берген-Белсену крајем марта 1945.

Ана Франк је умрла од тифуса у Берген-Белсену неколико дана после Марго.

Херман ван Пелс је усмрћен гасом убрзо након доласка у Аушвиц, у октобру или новембру 1944.

Ауусте ван Пелс је умрла у априлу или мају 1945. на путу за концентрациони логор Терезиенштат.

Петер ван Пелс је умро 5. маја 1945. у концентрационом логору Матхаузен.

Фриц Пфефер је умро 20. децембра 1944. у концентрационом логору Нојенгаме.

Карта приказује неке од главних концентрационих логора и логора смрти.

„Сву своју наду...”

Ото Франк
„Сву своју наду полажем у децу, у уверење да су живе и да ћемо опет бити заједно. Једино деца, само на њих рачунам.”

Тако је очајни Ото Франк писао мајци у Басле после ослобођења. Ото је преживео Аушвиц пуким случајем. Био је један од неколицине оних које су руски војници затекли живе. Кад је донекле повратио снагу, кренуо је назад у Амстердам. Путовање је трајало четири месеца јер су се у великом делу Европе још увек водиле битке. За то време је чуо да је његова жена Едит мртва. Међутим, о судбини своје деце није знао ништа и полагао је наду у то да су ипак живе.

Ото Франк показује логоршки број истетовиран на руци

1

У почетку је Ото толико обузет жалашћу да не може читати дневник. Али после, кад је почео читати, није могао стати. „Појавила се Ана потпуно другачија од кћери коју сам изубио. Тако дубоке мисли и осећаји... Нисам знао...“

2

Део дневника је прекуцао и дао на читање фамилији и неколицини пријатеља. Рекли су му да га мора објавити.

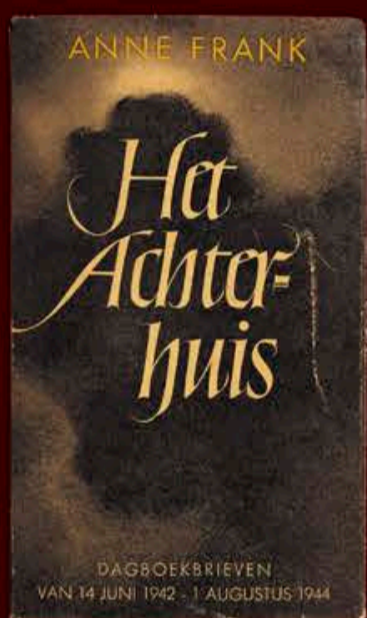
3

„... смрт моје деце.“

Ото Франк

„У малим групама враћали су се из различитих концентрационих логора и сваки пут изнова покушавао сам сазнати нешто о Марго и Ани.“
„Пронашао сам две сестре које су биле с Марго и Аном у Берген-Белсену. Испричале су ми о последњим патњама и смрти моје деце.“

Ото је сломљен. Мип Гис, која је читаво време чувала Анин дневник, предаје га Отоу: „То је заоставштина твоје кћерке.“

1

За многе је Ана Франк постала симбол Холокауста: систематског убијања шест милиона људи.

„Дневник указује на огромну трагедију Холокауста, губитак људских живота и талената и цену која је плаћена јер слободни људи нису деловали правовремено да спрече тоталитарне покрете.“

Јехуда Лев

„... постати славна списатељица.“

Ана Франк

„... моја је највећа жеља бити новинар, а касније, славна списатељица. У сваком случају, желела бих после рата објавити књигу под насловом *Тајно скровиште*.“

Две године после рата, у јуну 1947, дневник Ане Франк је објављен под насловом који је сама смислила: „Тајно скровиште“.

Прво издање продано је врло брзо и ускоро је поновљено. И издавачи из других земаља заинтересовани су за дневник.

Године 1955, дневник је адаптиран за позоришну сцену. Представа је доживела велики успех. Накнадно направљена филмска верзија, приказивана је у препуним дворанама широм света.

Дневник је преведен на преко 60 језика, продано је око 30 милиона примерака, а у част Ане Франк њеним су именоване многе школе и улице.

Милиони људи читају дневник, многи од њих желе својим очима видети место на којем га је Ана писала.

Ото Франк 1960, непосредно пре отварања Куће Ане Франк. Желео је учинити више, не само отворити је за јавност. Установио је образовну фондацију која повезује младе из читавог света. Ото Франк имао је 91 годину кад је 1981. године умро.

© Арнолд Њуман

Кућа Ане Франк

Кућа Ане Франк основана је са циљем очувања сећања на Ану Франк и подизања свести о раздобљу нацизма и холокауста.

Прича Ане Франк и сви догађаји у вези са њеним животом и смћу могу нас и данас много чему научити. Циљ Куће Ане Франк је упућивање позива сваком од нас да спречимо предрасуде и дискриминацију, чувамо слободу, подржавамо људска права и радимо на демократизацији друштва. Својим постојањем, Кућа Ане Франк тежи да надахне људе целог света да се активно посвете остваривању тих идеала.

Изложба

ПОСТАВКА

Мено Мецелар, Фондација Ана Франк

Руд ван дер Рол

ДИЗАЈН И ПРОДУКЦИЈА

Јост Лук, Арс Лонга Тентунстелинген

Јозефин де Ман, Фондација Ана Франк, Амстердам

ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН

Јост Лук

АДАПТАЦИЈА ИЗЛОЖБЕ

Борис Миковић

ШТАМПА

Експо дисплеј сервис, Апелдорн

© Фондација Ана Франк, Амстердам, 2003.

© Базел, сви текстови Ане Франк

Сва права су заштићена. Ниједан део ове изложбе не може се дуплирати, убацивати у електронску базу података нити објављивати на било који начин - у електронском формату, као фотографија, видео запис или било којим другим средством, без претходног писаног одобрења Куће Ане Франк. За употребу једног или више делова ове изложбе у компилацијама, читањима или другим компилацијским радовима, молимо да затражите одобрење Фондације Ане Франк.

Захвалнице за фотографије

Ariodrome Luchtfotografie, Lelystad
Fotocollectie Ана Франк Stichting, Amsterdam
ANP-foto, Amsterdam
Archiv Ernst Klee, Франкфурт ам Маин
Archiv für Kunst und Geschichte Berlin
Bildarchiv Abraham Pisarek, Berlin
Bildarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin
Allard Bovenberg, Amsterdam
Bundesarchiv, Koblenz
Dokumentations- und Kulturzentrum Deutscher Sinti und Roma, Heidelberg
Galerie Bilderwelt, Reinhard Schultz, Berlin
Imperial War Museum, London
Informatiecentrum Nederlands Rode Kruis, collectieOorlogsarchief, Den Haag
Institut für Stadtgeschichte, Франкфурт ам Маин
Koninklijk Museum van het Leger en van Krijgsgeschiedenis, Brussel
Landesbildstelle, Berlin
Maria Austria Instituut, Amsterdam
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam
Arnold Newman, New York
Prentenkabinet der Rijksuniversiteit Leiden/Foto: Emmy Andriessse
Eric van Rootselaar, Retranchement
Spaarnestad Fotoarchief, Haarlem
United States Holocaust Memorial Museum, Washington DC
Verzetmuseum Amsterdam
Yad Vashem, Jerusalem

У изложбу су укључене и неке фотографије непознатог порекла. Уколико препознате било коју од тих фотографија, молимо контактирајте Фондацију Ане Франк.